Календарно — тематичне планування 7 клас

з географії для 7 класу закладів загальної середньої освіти відповідно до модельної навчальної програми «Географія. 6—9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Запотоцький С.П., Карпюк Г.І., Гладковський Р.В., Довгань А.І., Совенко В.В., Даценко Л.М., Назаренко Т.Г., Гільберг Т.Г., Савчук І.Г., Нікитчук А.В., Яценко В.С., Довгань Г.Д., Грома В.Д., Горовий О.В.)

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 11.04.2022 № 324)

№ з/п	Тема уроку	Види навчальної діяльності	Очікувані результати навчання
	Вступ (1 год.)		
1	**Як виглядає поверхня Землі на карті.** Материки, континенти, частини світу. Океани.	**Робота з інформацією:** Порівняння розмірів материків, частин світу, океанів. **Користування моделями:** Складання пазлів «Карта материків та океанів». **Розпізнавання** материків, океанів, частин світу за контурами й місцем на карті/глобусі.	**Учень/учениця:** ***розуміє*** зміст понять «материк», «континент», «частина світу»; ***використовує*** карту як джерело інформації; ***пояснює*** на конкретних прикладах та доводить практичне значення вивчення материків та океанів.
РОЗДІЛ І. КАРТОГРАФІЧНЕ ЗОБРАЖЕННЯ ЗЕМЛІ (7 год)			
Тема 1. Карти материків та океанів (3 год)			
2	**Які бувають карти материків та океанів.** Карти материків, їхня класифікація за масштабом, просторовим охопленням, змістом і призначенням.	**Робота з інформацією:** Читання інформації з тематичних карт світу, материків та океанів. **Віртуальна подорож** материками й океанами за допомогою цифрового глобусу Google Earth.	**Учень/учениця:** ***досліджує*** об’єкти і явища, використовуючи відповідні моделі, зокрема й цифрові; ***використовує*** картографічні онлайн-сервіси та онлайн-ресурси для організації власних географічних досліджень; ***здійснює*** пошук самостійно або з допомогою вчителя інформації географічного змісту на глобусі та карті; ***розрізняє*** масштабні й позамасштабні умовні знаки; ***пропонує*** правила взаємодії в групі і дотримується їх; ***взаємодіє*** в групі для розв’язання навчальної проблеми; ***оцінює*** практичне значення знань про
3	**Чому використовують картографічну генералізацію та спотворення.** Поняття про картографічну генералізацію та спотворення.	**Дослідження:** Визначення спотворень площ на карті шляхом порівняння розмірів географічних об’єктів за допомогою сервісу thetruesize.com. Як змінюється зміст карт в залежності від призначення (порівняння карт зі шкільного атласу і картографічного онлайн сервісу)?	

		Робота у групі для розв'язання проблем: Чи можна уникнути спотворень при побудові дрібномасштабних географічних карт?	географічні карти.
4	**Які є умовні знаки на картах.** Масштабні й позамасштабні умовні знаки на картах.	**Дослідження:** Мережа річок та озер на картах світу і материків різних масштабів та просторового охоплення **Практичні роботи:** Порівняння карт світу, материків та океанів, представлених у різних масштабах.	
Тема 2. Географічні координати (2 год)			
5	**Що таке градусна сітка.** Градусна сітка на карті	**Дослідження:** Як визначити положення ліній меридіану та паралелі на місцевості? **Робота у групі для розв'язання проблем:** Як використати географічні координати у повсякденному житті? **Користування моделями:** Глобус-модель «Паралелі та меридіани Землі». Як встановити крайні точки материків, континентів, частин світу за градусною сіткою?	**Учень/учениця:** ***розуміє*** зміст понять «географічна широта», «географічна довгота», «географічні координати»; ***пояснює*** відмінності між географічною широтою і географічною довготою; ***досліджує*** об'єкти і явища, використовуючи географічні карти, моделі, зокрема й цифрові; ***використовує*** картографічні онлайн-сервіси та онлайн-ресурси для організації власних географічних досліджень; ***взаємодіє*** в групі для розв'язання навчальної проблеми; ***користується*** градусною сіткою для визначення географічних координат і напрямків на картах; ***оцінює*** практичне значення знань про географічні координати; ***добирає*** математичний апарат для розв'язання навчальних завдань.
6	**Урок-практикум** Географічна широта і довгота точки на карті	**Проєктна діяльність:** Маршрут власної подорожі з визначенням географічних координат та напрямків. Найкоротший шлях між містами на різних материках за допомогою картографічних онлайн-сервісів та онлайн-ресурсів. **Практичні роботи:** Визначення географічних координат та напрямків за географічною картою.	
Тема 3. Відстані на карті (2 год)			
7	**Як виміряти відстані на карті за масштабом.** Вимірювання відстаней на карті: іменований, числовий і лінійний масштаб	**Практичні роботи:** Визначення протяжності в градусах і кілометрах дуги меридіану, екватора, паралелей за картою / глобусом. **Розв'язування задач:** Визначення відстаней на карті з використанням різних видів масштабу.	**Учень/учениця:** ***використовує*** градусну сітку й різні види масштабів для визначення відстаней на картах; ***добирає*** математичний апарат для розв'язання навчальних завдань;

8	**Як виміряти відстані між точками, що лежать на одному меридіані або паралелі в градусах і кілометрах.**	**Користування моделями:** Визначення протяжності (у градусах і кілометрах) материків із півночі на південь та із заходу на схід за допомогою масштабу та градусної сітки на карті/глобусі. **Розв'язування задач:** Визначення відстаней на карті за допомогою градусної сітки.	***знаходить, збирає і зберігає*** географічні дані різних типів; ***використовує*** карту та картографічні онлайн-сервіси для організації виконання навчальних задач.
9	**Урок узагальнення. Діагностична робота №1 з теми «Картографічне зображення Землі»**		
РОЗДІЛ ІІ. ГОЛОВНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДИ МАТЕРИКІВ ТА ОКЕАНІВ			
Тема 1. Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини (3 год)			
10	**Як утворилися материки та океанічні западини.** Геохронологічна шкала: геологічні ери. Утворення материків та океанічних западин	**Дослідження:** Сліди історії Землі у гірських породах. Як утворилися материки й западини океанів? **Робота з інформацією:** Демонстрування основних віх історії Землі. Віртуальна мандрівка в геологічне минуле Землі (сервіс Ancient Earth Globe). **Робота у групі для розв'язання проблем:** Чи можуть утворитися нові материки, океани?	**Учень/учениця:** ***розуміє*** зміст понять «геологічна ера», «платформа», «область складчастості»; ***упослідовнює*** геологічні ери, епохи горотворення, тектонічні структури; ***формулює*** закономірності утворення основних форм земної поверхні, родовищ корисних копалин; ***досліджує*** об'єкти і явища, використовуючи географічні карти, моделі, зокрема й цифрові; ***формулює*** з допомогою вчителя чи інших осіб очікувані результати дослідження; ***здійснює*** пошук самостійно або з допомогою вчителя інформації географічного змісту на тематичних картах; ***встановлює*** з допомогою вчителя взаємозв'язки між тектонічною будовою, рельєфом, видами корисних копалин; ***бере*** активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії.
11	**Що зображено на тектонічній карті світу.** Тектонічна карта світу. Платформи, області складчастості. Епохи горотворення	**Моделювання:** Будова тектонічних платформ, плит, областей складчастості. **Практичні роботи:** Визначення віку областей складчастості за тектонічною картою.	
12	**Які закономірності визначають особливості рельєфу та поширення корисних копалин на материках і в океанах.**	**Дослідження:** Які закономірності поширення родовищ корисних копалин в надрах Землі? **Практичні роботи:** Виявлення зв'язків між тектонічною будовою і формами рельєфу за тектонічною і фізичною картами.	
Тема 2. Клімат (2 год)			

13	**Від чого залежить клімат місцевості**. Кліматотвірні чинники. Закономірності зміни температури повітря і поверхневих вод океанів. **Що таке атмосферна циркуляція та яке її значення.** Повітряні маси. Постійні вітри.	**Дослідження:** Як і чому змінюється клімат Землі? **Моделювання:** Процес утворення постійних та змінних вітрів. **Побудова хмари тегів «Клімат».** **Робота з інформацією:** Інтерактивна карта загальної циркуляції атмосфери за допомогою сервісу NullSchool **Практичні роботи:** Побудова кліматограми за наведеними в таблиці даними про середньомісячні температури повітря і середньорічну кількість опадів.	**Учень/учениця:** ***розуміє*** зміст понять «кліматотвірний чинник», «повітряна маса», «тип клімату», «кліматичний пояс»; ***характеризує*** з допомогою вчителя чи інших осіб властивості повітряних мас, типи клімату, використовуючи відповідну наукову термінологію; ***створює*** самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб матеріальні навчальні моделі для дослідження; ***бере*** активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії; ***використовує*** самостійно або з допомогою вчителя уявлення про різні за властивостями повітряні маси, типи клімату для розв'язання запропонованої навчальної/життєвої проблеми.
14	**Чому кліматичні пояси розміщені симетрично щодо екватора.** Кліматичні пояси і типи клімату Землі.	**Робота у групі для розв'язання проблем:** 10 кроків для протидії зміні клімату / Як змінюється світ через глобальні зміни клімату? Як акліматизуватися подорожуючому в різних кліматичних умовах? Чи існує взаємозв'язок між поясами атмосферного тиску і кількістю опадів? **Практичні роботи:** Позначення на контурній карті кліматичних поясів і характерних для них типів повітряних мас	
Тема 3. Природні комплекси Землі (2 год)			
15	**Чому спостерігається широтна зональність на материках і в океанах та вертикальна поясність у горах.** .	**Робота з інформацією:** Віртуальна мандрівка «Підняття на Еверест: підготовка спорядження». **Робота у групі:** Командна гра-квест « Природні зони та вертикальні пояси» **Практичні роботи:** Позначення на контурній карті природних зон Землі, аналіз проходження їхніх меж (на прикладі однієї з природних зон Землі).	**Учень/учениця:** ***розуміє*** зміст понять «широтна зональність», «вертикальна поясність», «зональний природний комплекс», «азональний природний комплекс»; ***характеризує*** з допомогою вчителя чи інших осіб природні зони Землі, використовуючи відповідну наукову термінологію; ***використовує*** самостійно або з допомогою вчителя інформацію про природні зони для розв'язання запропонованої навчальної/ життєвої проблеми; ***бере*** активну участь у комунікації,
16	**Які є типи водних мас та азональні природні комплекси** .	**Проєктна діяльність:** Лепбук / буклет «Природні зони Землі». **Практичні роботи:**	

		Характеристика природних зон своєї місцевості **Екскурсії:** Характеристики природи своєї місцевості.	використовуючи прийоми комунікативної взаємодії.
Тема 4. Розселення людей на материках (1 год)			
17	**Яка чисельність населення Землі** . Кількість населення Землі. Картодіаграма чисельності населення на материках. Густота населення. Чому населення розміщується нерівномірно. Природні чинники розселення. Культурна самобутність корінних народів світу	**Дослідження:** Чому населення Землі розміщено нерівномірно? На яких широтах проживає найбільша кількість населення планети? Як природні чинники впливають на густоту населення? Релігійні символи африканських масок. **Моделювання:** Зміна чисельності населення з висотою над рівнем моря. **Робота з інформацією:** Аналіз зміни чисельності населення планети за останні два сторіччя. **Розв'язування задач:** Визначення середньої густоти населення на материках. **Практична робота** Створення картосхеми «Шляхи розселення людей на Землі».	**Учень/учениця:** ***розуміє*** зміст поняття «розселення населення»; ***характеризує*** з допомогою вчителя чи інших осіб розселення людей на материках, використовуючи відповідну наукову термінологію; ***використовує*** самостійно або з допомогою вчителя відомості про розселення людей та карти шкільного атласу для пояснення впливу природних чинників на густоту населення; ***створює*** самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб матеріальні навчальні моделі для дослідження; ***бере*** активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії.
18	**Урок узагальнення. Діагностична робота №2 з теми «Головні закономірності формування природи материків та океанів»**		
РОЗДІЛ ІІІ. ПРИРОДА МАТЕРИКІВ			
Тема 1. Африка (8 год)			
19	**Чому Африку називають континентом коротких тіней.** Географічне положення. Берегова лінія. Тектонічна будова, сучасні тектонічні процеси	**Моделювання:** Плавання Васко да Гами. **Робота з інформацією:** Роль Д. Лівінгстона у дослідженні водних об'єктів материка. Візитівка Африки: клубок ідей. **Робота у групі для розв'язання проблем:** Які природні особливості формуються у зв'язку з перетином центра Африки екватором? **Практичні роботи:**	**Учень/учениця:** ***розуміє*** зміст понять «тектонічний розлом»; ***розрізняє*** поняття «родовище корисних копалин» і «басейн корисних копалин»; ***знаходить і показує*** на картах моря: Середземне, Червоне; затоки: Гвінейська, Аденська; протоки: Мозамбіцька, Гібралтарська, Баб-ель-Мандебська; острів Мадагаскар; півострів Сомалі; гори: Атлас, Драконові, Капські; вулкан Кіліманджаро; нагір'я Ефіопське; плоскогір'я

		Визначення географічних координат крайніх точок, протяжності материка з півночі на південь та із заходу на схід за градусною сіткою і масштабом. Позначення на контурній карті основних географічних об’єктів Африки (впродовж вивчення материка).	Східноафриканське; Сахарський і Гвінейський нафтогазоносні басейни; річки: Ніл, Конго, Нігер, Замбезі, Оранжева; озера: Вікторія, Танганьїка, Ньяса; водоспад Вікторія; пустелі: Сахара, Наміб, Калахарі відповідно до навчального завдання; ***досліджує*** об’єкти і явища, використовуючи тематичні карти, моделі, зокрема й цифрові; ***характеризує*** з допомогою вчителя чи інших осіб тектонічну будову, рельєф, клімат, внутрішні води, природні зони Африки, використовуючи відповідну наукову термінологію; ***порівнює*** екваторіальний і субекваторіальний клімат, червоні й червонобурі ґрунти, рослинний і тваринний світ екваторіальних лісів, саван і пустель; ***використовує*** самостійно або з допомогою вчителя уявлення про взаємозв’язки об’єктів і явищ для виявлення закономірностей формування рельєфу, родовищ корисних копалин, типів клімату,мережі річок, озерних улоговин; ***створює*** самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб матеріальні навчальні моделі для дослідження; ***бере*** активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії; ***пояснює*** як географічне положення (щодо тектонічних структур, великих форм рельєфу, басейнів корисних копалин) впливає на спосіб життя та світогляд людей.
20	**Чому Африка багата на корисні копалини.** Рельєф. Корисні копалини	**Дослідження:** Наслідки сучасних тектонічних процесів у межах Африкано-Аравійської літосферної плити. Як виник вулкан у межах платформи? Закономірності формування нафто-, газоносних басейнів в Африці. Чому Африка багата бокситами і мідними рудами?	
21	**Чому Африка найжаркіший материк Землі.** Загальні риси клімату	**Робота у групі для розв’язання проблем:** Які відмінності існують у однакових кліматичних поясах північної і південної півкуль в Африці? **Практичні роботи:** Порівняння екваторіального і субекваторіального клімату Африки за кліматичними діаграмами.	
22	**Як Африка забезпечена водними ресурсами.** Води суходолу	**Робота у групі для розв’язання проблем:** Чому найбільші і найглибші озера утворилися на сході Африки?	
23	**Які особливості розміщення природних зон Африки.** Природні зони	**Робота з інформацією:** Встановлення подібності і відмінності в описах червоних і червоно-бурих ґрунтів. **Проєктна діяльність:** Природні зони Африки: фотосафарі найбільшими національними парками материка.	
24	**Основні екологічні проблеми**	**Робота у групі для розв’язання проблем:** Як зупинити опустелювання саван?	
25	**Що вплинуло на розселення африканського населення на материку.**	**Робота з інформацією:** Он-лайн вікторина «Африка. Фізична карта».	

26	**Урок узагальнення. Діагностична робота №3 з теми «Африка»**		
	Тема 2. Австралія (6 год)		
27	**Які особливості географічного положення Австралії.** Географічне положення. Відкриття материка європейцями	**Робота з інформацією:** Візитівка Австралії: клубок ідей. **Практичні роботи:** Позначення на контурній карті назв основних географічних об'єктів Австралії (впродовж вивчення материка).	**Учень/учениця:** ***розуміє*** зміст поняття «кристалічний щит», «осадовий чохол»; ***знаходить і показує*** на картах різного масштабу: моря: Коралове, Тасманове; затоки: Карпентарія, Велика Австралійська; острови: Тасманія, Великий Бар'єрний риф; півострів Кейп-Йорк; Західно-Австралійське плоскогір'я; Центральну низовину; гори: Великий Вододільний хребет (г. Косцюшко); річки: Муррей, Дарлінг; озеро Ейр; пустелі: Велика Піщана, Велика пустеля Вікторія відповідно до навчального завдання; ***досліджує*** об'єкти і явища, використовуючи тематичні карти, моделі, зокрема й цифрові; ***характеризує*** з допомогою вчителя чи інших осіб тектонічну будову, рельєф, клімат, внутрішні води, рослинний і тваринний світ Австралії, використовуючи відповідну наукову термінологію; ***порівнює*** тропічний морський і тропічний пустельний клімат на материку, пустельні ландшафти Австралії й Африки; ***використовує*** самостійно або з допомогою вчителя уявлення про взаємозв'язки об'єктів і явищ для виявлення закономірностей формування рельєфу, родовищ корисних копалин, типів клімату, мережі поверхневих і запасів підземних вод, зональних природних комплексів; ***створює*** самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб матеріальні навчальні моделі для дослідження; ***бере*** активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної
28	**Чому в Австралії переважають рудні корисні копалини.** Взаємозв'язок тектонічної будови, форм поверхні, основних родовищ корисних копалин на материку	**Дослідження:** Чому в Австралії немає діючих вулканів? Де на материку й чому є кам'яновугільні басейни, родовища бокситів, залізних руд?	
29	**Які особливості клімату Австралії.** Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Поверхневі та підземні води материка	**Моделювання:** Схема руху повітряних мас, що впливають на клімат Австралії. **Робота в групі для розв'язання проблем:** Як австралійців забезпечити прісною водою? **Практичні роботи:** Порівняння тропічного пустельного і тропічного морського типів клімату за кліматичними діаграмами. Порівняння клімату південної частини Африки і Австралії	
30	**Які особливості органічного світу Австралії.** Особливості рослинного і тваринного світу материка, природні зони	**Проєктна діяльність:** Фотоколаж «Природні об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Австралії». **Робота з інформацією:** Ендеміки Австралії. Порівняння пустель Австралії і Африки. **Дослідження:** Чому в Австралію заборонено ввозити тварин і рослини?	
31	**Яке населення Австралії.** Заселення материка, природні чинники розселення. Основні екологічні проблеми	**Дослідження:** Чому Австралія малозаселений материк? Які природні чинники зумовили розселення людей на материку?	

		Проєктна діяльність: Подорож в Австралію: рекомендації мандрівникам. **Робота з інформацією:** Вікторина «Австралія. Фізична карта».	взаємодії.
32	**Урок узагальнення. Діагностична робота № 4 з теми «Австралія»**		
	Тема 3. Південна Америка (8 год.)		
33	**Яке географічне положення Південної Америки.** Дослідження та освоєння материка.	**Робота з інформацією:** О. Гумбольт – «другий Колумб» Південної Америки. Візитівка Південної Америки: клубок ідей. **Практичні роботи:** Позначення на контурній карті назв основних географічних об'єктів Південної Америки (впродовж вивчення материка). **Робота у групі для розв'язання проблем:** Південні окраїни трьох материків (Південної Америки, Африки й Австралії): подібність і відмінність природи.	**Учень/учениця:** **знаходить і показує** на картах різного масштабу: Карибське море; затоку Ла-Плата; протоки: Магелланова, Дрейка; острови: Вогняна Земля, Галапагоські; рівнини: Амазонська, Орінокська, Ла-Платська низовини, Бразильське, Гвіанське плоскогір'я; гори Анди (г. Аконкагуа); вулкани: Чімборасо, Льюльяйльяко; річки: Амазонка, Парана, Оріноко; водоспади: Анхель, Ігуасу; озера: Маракайбо, Тітікака; сельву, пампу, пустелю Атакама відповідно до навчального завдання; ***досліджує*** об'єкти і явища на материку, використовуючи тематичні карти, моделі, зокрема й цифрові; ***встановлює*** послідовність формування тектонічних структур материка; ***характеризує*** з допомогою вчителя чи інших осіб тектонічну будову, рельєф, клімат, внутрішні води, рослинний і тваринний світ Південної Америки, використовуючи відповідну наукову термінологію; ***порівнює*** ландшафти південних окраїн Африки, Австралії, Південної Америки; ***використовує*** самостійно або з допомогою вчителя уявлення про взаємозв'язки об'єктів і явищ для виявлення закономірностей формування рельєфу, родовищ корисних копалин, берегових пустель, природних комплексів в Андах;
34	**Які особливості тектонічної будови та рельєфу Південної Америки.** Тектонічні структури, рельєф, корисні копалини.	**Робота з інформацією:** Анди – «мідні» гори. **Користування моделями:** Читання профілю поверхні материка вздовж південного тропіка. **Дослідження:** Родовища залізних і марганцевих руд у Південній Америці: закономірність чи унікальність? **Практичні роботи:** Встановлення послідовності формування материка Південна Америка за геологічними епохами.	
35	**Чому Південна Америка – найвологіший материк світу.** Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату.	**Користування моделями:** Визначення кліматичних умов субекваторіального, тропічного і субтропічного поясів Північної і Південної півкуль за кліматичними діаграмами.	

36	**Які особливості вод суходолу Південної Америки.** Води суходолу.	**Дослідження:** Чому Південна Америка − найвологіший материк?	***бере*** активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії.
37	**У чому особливість природних зон Південної Америки.** Природні зони. Вертикальна поясність Анд.	**Проєктна діяльність:** Створення буклету «Природні унікуми Південної Америки». **Дослідження:** Чим унікальна природа сельви Південної Америки? Відмінності видового складу рослин і тварин у сельві та гілеї.	
38	**Як людина змінює материк.** Сучасні екологічні проблеми. Найвідоміші об’єкти Південної Америки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО	**Робота з інформацією:** Сельва під загрозою знелісення. **Дослідження:** Як змінюються природні ландшафти на схилах Анд? **Моделювання:** Утворення берегових пустель на материках: передумови, особливості природи, локації.	
39	**Що вплинуло на розселення людей на материку.** Населення. Держави. Зв’язки України з державами Південної Америки.	**Робота з інформацією:** Доколумбові цивілізації Південної Америки. **Моделювання:** Онлайн вікторина «Південна Америка. Фізична карта».	
40	**Урок узагальнення. Діагностична робота № 5 з теми «Південна Америка»**		
	Тема 4. Антарктида (2 год.)		
41	**У чому унікальність географічного положення та рельєфу Антарктиди.** Антарктида й Антарктика. Дослідження материка. Українська дослідна станція	**Робота з інформацією:** Особливості географічних карт материка. Експедиції Р. Амундсена та Р. Скотта. Туристична подорож в Антарктиду: як дістатися, що подивитися? Візитівка Антарктиди: клубок ідей. **Дослідження:**	**Учень/учениця:** ***знаходить і показує*** на картах різного масштабу і різних проєкцій Антарктичний півострів, моря Ведделла, Росса, масив Вінсон, вулкан Еребус, антарктичну станцію «Академік Вернадський»; ***досліджує*** об’єкти і явища на материку,

	«Академік Вернадський». Міжнародний статус материка	Українська антарктична станція «Академік Вернадський»: ким і як влаштуватися на роботу?	використовуючи тематичні карти, моделі, зокрема й цифрові; ***характеризує*** з допомогою вчителя чи інших осіб рельєф, клімат, льодовиковий покрив, рослинний і тваринний світ Антарктики, використовуючи відповідну наукову термінологію; ***порівнює*** підлідний рельєф і поверхню льодовика, природу антарктичних і тропічних пустель; ***використовує*** самостійно або з допомогою вчителя уявлення про взаємозв'язки об'єктів і явищ для виявлення особливостей клімату, органічного світу Антарктиди, ведення наукової діяльності; ***бере*** активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії.
42	**Чим унікальна природа Антарктиди.** Тектонічна будова, рельєф, клімат, рослинність і тваринний світ Антарктиди. Природні багатства, їх використання. Екологічні проблеми материка.	**Моделювання:** Як сформувався покривний льодовик в Антарктиді? Схема утворення стокових вітрів в Антарктиді. **Робота з інформацією:** Опис підлідного рельєфу Антарктиди за картою. **Практична робота:** Порівняння природи антарктичних та африканських пустель і оазисів: спільні та відмінні риси. **Робота у групі для розв'язання проблем:** Використання природних багатств Антарктиди – заборонити чи дозволити? **Проєктна діяльність:** Розроблення проєкту антарктичної наукової станції: розміщення, облаштування, обладнання, напрями наукових досліджень.	
Тема 5. Північна Америка (8 год.)			
43	**Які особливості географічного положення Північної Америки.** Берегова лінія. Відкриття та освоєння материка	**Робота у групі для розв'язання проблем:** Хто насправді відкрив Америку? **Робота з інформацією:** Імена дослідників Північної Америки на географічній карті. Візитівка Північної Америки: клубок ідей. **Практичні роботи:** Позначення на контурній карті назв основних географічних об'єктів Північної Америки (впродовж вивчення материка).	**Учень/учениця:** ***знаходить і показує*** на картах різного масштабу затоки: Гудзонова, Мексиканська, Каліфорнійська, Аляска; острови: Гренландія, Ньюфаундленд, Великі Антильські (Куба, Гаїті, Ямайка), Малі Антильські, Канадський Арктичний архіпелаг; півострови: Лабрадор, Флорида, Каліфорнія, Аляска, Юкатан; рівнини: Центральні, Великі, Лаврентійська височина, Примексиканська низовина; гори: Кордильєри (г. Деналі), Скелясті, Аппалачі; Аппалацький вугільний басейн, нафтогазоносний басейн Мексиканської затоки; річки: Міссісіпі, Маккензі, Юкон,
44	**Які особливості тектонічної будови та рельєфу Північної Америки.** Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини	**Дослідження:** Родовища золота й алмазів у Північній Америці. **Робота з інформацією:**	

		Рудні корисні копалини Кордильєр і Анд.	Колорадо; водоспад Ніагарський; озера: Великі, Велике Солоне відповідно до навчального завдання; ***досліджує*** об'єкти і явища на материку, використовуючи тематичні карти, моделі, зокрема й цифрові; ***характеризує*** з допомогою вчителя чи інших осіб тектонічну будову, рельєф, клімат, внутрішні води, природу арктичних пустель, тундри, тайги, степів і прерій Північної Америки, використовуючи відповідну наукову термінологію; ***порівнює*** типи кліматів помірного поясу, режими річок басейнів трьох океанів; ***використовує*** самостійно або з допомогою вчителя уявлення про взаємозв'язки об'єктів і явищ для виявлення закономірностей формування родовищ корисних копалин, форм рельєфу, озерних улоговин, природних зон на материку, для розв'язання екологічних проблем; ***бере*** активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії.
45	**У чому проявляються особливості клімату Північної Америки.** Загальна характеристика клімату. Кліматичні пояси та типи клімату.	**Практичні роботи:** Характеристика типів помірного клімату Північної Америки за кліматичними діаграмами. **Дослідження:** Як впливає географічне положення материка на його клімат? **Моделювання:** Моделювання процесу зародження торнадо.	
46	**Які води суходолу є у Північній Америці.** Води суходолу.	**Робота з інформацією:** Великі озера: особливості природи, екологічні проблеми.	
47	Режим річок басейнів трьох океанів на прикладі Міссісіпі, Маккензі і Колорадо.	**Практичні роботи:** Порівняння режимів річок басейнів трьох океанів на прикладі Міссісіпі, Маккензі і Колорадо.	
48	**У чому особливість розміщення природних зон на рівнинах та висотних поясів у горах.** Природні зони	**Робота у групі для розв'язання проблем:** Як зберегти родючі землі степів і прерій? **Робота з інформацією:** Унікальність і вразливість природи тундри. Образ прерій в художній літературі. **Проєктна діяльність:** Фотоколаж «Найвідоміші національні парки Північної Америки».	
49	**Що вплинуло на розміщення населення Північної Америки.** Заселення материка і розселення населення. Екологічні проблеми	**Дослідження:** Чи впливають природні чинники на розміщення населення і в XXI столітті? **Моделювання:** Онлайн вікторина «Північна Америка. Фізична карта».	
50	**Урок узагальнення. Діагностична робота № 6 з теми «Антарктида. Північна Америка»**		
	Тема 6. Євразія (12 год.)		
51	**Чому Євразію називають материком контрастів та рекордів.** Географічне	**Робота з інформацією:** Візитівка Євразії: клубок ідей. **Практичні роботи:**	**Учень/учениця:** ***знаходить і показує*** на картах різного

	положення Євразії. Поділ Євразії на дві частини світу.	Позначення на контурній карті назв основних географічних об'єктів Євразії (впродовж вивчення материка).	масштабу моря: Північне, Балтійське, Чорне, Азовське, Баренцове, Східносибірське, Жовте, Японське, Берингове, Південнокитайське, Аравійське; затоки: Біскайська, Бенгальська, Перська; протоки: Босфор, Ла-Манш, острови: Велика Британія, Ірландія, Ісландія, Нова Земля, Сахалін, Японські, Великі Зондські, Філіппінські, Шрі-Ланка, Тайвань; півострови: Балканський, Апеннінський, Піренейський, Скандинавський, Таймир, Чукотський, Камчатка, Корея, Індокитай, Малакка, Індостан, Аравійський, Мала Азія рівнини: Східноєвропейська, Західносибірська, Велика Китайська, Середньодунайська, Індо-Гангська, Месопотамська низовини, плоскогір'я Декан, Середньосибірське, Казахський дрібносопковик; гори: Піренеї, Альпи, Апенніни, Скандинавські, Уральські, Кавказ, Тянь-Шань, Гімалаї (г. Джомолунгма); нагір'я: Тибет, Іранське; вулкани: Гекла, Везувій, Фудзіяма; нафтогазоносні басейни Перської затоки, Північного моря; пустелі: Каракуми, Гобі, Руб-ель-Халі; річки: Рейн, Дунай, Дніпро, Волга, Об, Єнісей, Лена, Амур, Хуанхе, Янцзи, Меконг, Ганг, Інд, Євфрат, Тигр; озера: Каспійське, Женевське, Світязь, Ладозьке, Байкал, Мертве море відповідно до навчального завдання; ***досліджує*** об'єкти і явища на материку, використовуючи тематичні карти, моделі, зокрема й цифрові; ***характеризує*** з допомогою вчителя чи інших осіб тектонічну будову, рельєф, клімат, внутрішні води, природні зони Євразії, використовуючи відповідну наукову термінологію; ***порівнює*** типи клімату помірного поясу,
52	**В чому особливості вивчення Євразії.** Дослідження та освоєння материка	**Робота у групі для розв'язання проблем:** З'ясуйте походження назви материка Євразія **Дослідження:** Знайдіть на карті об'єкти, названі на честь дослідників Євразії.	
53	**Чому рельєф Євразії вирізняється різноманіттям форм.** Тектонічна будова. Рельєф, роль внутрішніх і зовнішніх сил у його формуванні.	**Дослідження:** Чому в основі Євразії – кілька платформ? **Моделювання:** Моделювання рельєфу Євразії за тектонічною картою. **Робота з інформацією:** Гімалаї – найвища гірська система Землі.	
54	**Чому в Євразії є всі види корисних копалин.** Корисні копалини	**Дослідження:** Родовища корисних копалин на шельфі материка. Родовища дорогоцінного каміння.	
55	**Чому Євразія – материк кліматичних контрастів.** Загальні риси клімату	**Робота з інформацією:** Полюс холоду Північної півкулі. **Моделювання:** Моделювання системи руху повітряних мас, що впливають на клімат Євразії.	
56	**Чому Євразію вважають «музеєм кліматів».** Кліматичні пояси і типи клімату	**Практичні роботи:** Доведення зростання континентальності клімату із заходу на схід у помірному поясі на основі аналізу кліматограм.	
57	**В чому причина багатства і різноманітності вод Євразії.** Води суходолу. Річки Євразії	**Моделювання:** Моделювання водного режиму річок Євразії за картою кліматичних поясів. **Робота у групі для розв'язання проблем:** Нерівномірний розподіл водойм і запасів прісної води на материку.	
58	**Чому на материку так багато озер та великі площі багаторічної мерзлоти.** Води	**Дослідження:** Походження найбільших озер Євразії. **Робота з інформацією:** Багаторічна мерзлота на материку.	

	суходолу. Озера, багаторічна мерзлота.		пустелі тропічного й помірного поясів, природні зони Євразії й Північної Америки; використовує самостійно або з допомогою вчителя уявлення про взаємозв'язки об'єктів і явищ для виявлення закономірностей формування родовищ корисних копалин, рельєфу, зональних і азональних природних комплексів на материку; ***бере*** активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії; ***створює*** самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб матеріальні навчальні моделі для дослідження.
59	**Як змінюються природні зони на території Євразії.** Природна зональність	**Дослідження:** Де й чому сформувалися на материку чорноземні ґрунти? Як відрізнити азійські пустелі помірного й тропічного поясів? **Моделювання:** Моделювання послідовної зміни природних комплексів з висотою в горах Євразії за картами атласу. **Робота з інформацією:** Мангрові береги Євразії. Найвідоміші об'єкти природної спадщини ЮНЕСКО в Європі.	
60	**Чим подібні і чим відрізняються ландшафти Євразії та Північної Америки.** Подібність і відмінність ландшафтів Євразії та Північної Америки.	**Робота у групі для розв'язання проблем:** Альтернативні варіанти використання ділянки хвойного/мішаного/широколистого лісу: проблема вибору. **Практичні роботи:** Порівняння рослинного й тваринного світу природної зони Євразії та Північної Америки (тундри/ тайги/ широколистих лісів/ степів).	
61	**Що потрібно знати про населення та екологічні проблеми Євразії.** Розселення населення на материку. Основні екологічні проблеми материка Євразія	**Моделювання:** Онлайн вікторини «Європа. Фізична карта», «Азія. Фізична карта» **Проєктна діяльність:** Розроблення презентації «Екологічна катастрофа Аральського моря».	
62	**Урок узагальнення. Діагностична робота № 7 з теми «Євразія»**		
РОЗДІЛ IV. ПРИРОДА ОКЕАНІВ			
Тема 1. Океани полярних широт (2 год.)			
63	**В чому унікальність природи Північного Льодовитого океану.** Північний Льодовитий океан	**Робота з інформацією:** Віртуальна мандрівка «Глибинами полярних океанів» (перегляд панорамних фото, відео). Історія досліджень Північного Льодовитого	**Учень/учениця:** ***створює*** самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб матеріальні навчальні моделі для

		океану. Унікальність природи океанів полярних широт. **Робота у групі для розв'язання проблем:** Вплив глобальних змін клімату на природу полярних океанів. **Проєктна діяльність:** Як врятувати білих ведмедів?	дослідження; ***бере*** активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії; ***використовує*** самостійно або з допомогою вчителя уявлення про взаємозв'язки об'єктів і явищ для розв'язання запропонованої життєвої проблеми; ***характеризує*** з допомогою вчителя чи інших осіб природні умови та ресурси океанів, використовуючи відповідну наукову термінологію.
64	**Як на картах з'явився Південний океан.** Південний океан	**Робота з інформацією:** Як визначають межі Південного океану? Віртуальна мандрівка «Глибинами полярних океанів» (перегляд панорамних фото, відео). Унікальність природи океанів полярних широт. **Дослідження:** Як рухається вода й крига в Північному Льодовитому й Південному океанах. **Практична робота** Порівняння географічного положення Північного Льодовитого й Південного океанів.	
Тема 2. Тихий океан. Атлантичний океан. Індійський океан (4 год.)			
65	**Чим знаменитий Тихий океан.** Тихий океан. Острови в океані, їх походження. Океанія.	**Робота з інформацією:** Найглибші місця в океанах. Дослідження океанів. **Робота у групі для розв'язання проблем:** Острови зі сміття в океанах: чому вони виникли та чим небезпечні. Чи можна на дні океанів ховати відходи господарської діяльності людей? **Дослідження:** Опрацювання основних кліматичних показників відомих пляжних курортів світу з метою оптимального вибору часу відпочинку на них. **Моделювання:** Моделювання та опис маршруту наукової експедиції з дослідження ресурсів шельфу океану з позначенням на контурній карті. **Практичні роботи:**	**Учень/учениця:** ***створює*** самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб матеріальні навчальні моделі для дослідження; ***бере*** активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії; ***презентує*** приклади власного досвіду; ***використовує*** самостійно або з допомогою вчителя уявлення про взаємозв'язки об'єктів і явищ для розв'язання запропонованої життєвої проблеми; ***знаходить і показує*** на картах різного масштабу: течії: Північна та Південна Пасатна, Куросіо, Західних Вітрів, Каліфорнійська, Перуанська, Північнотихоокеанська, Східноавстралійська; Мадагаскарська,

		Позначення на контурній карті географічних об’єктів та течій Тихого океану.	Мусонна, Західноавстралійська, Гольфстрім, Північноатлантична, Канарська, Лабрадорська, Бразильська, Бенгельська; острови: Нова Зеландія, Нова Гвінея, Гавайські, Маріанські, Ісландія; ***характеризує*** з допомогою вчителя чи інших осіб природні умови та ресурси океанів, використовуючи відповідну наукову термінологію.
66	**Які таємниці приховує Атлантичний океан.** Атлантичний океан. **Які особливості природи Індійського океану.** Індійський океан.	**Робота з інформацією:** Найглибші місця в океанах. Дослідження океанів. **Робота у групі для розв’язання проблем:** Чи можна на дні океанів ховати відходи господарської діяльності людей? Зміни природи океанів під впливом глобального потепління. **Проєктна діяльність:** Океанічні пустелі, причини виникнення, особливості природи. **Дослідження:** Найпопулярніші місця відпочинку на берегах океанів. **Моделювання:** Моделювання та опис маршруту наукової експедиції з дослідження ресурсів шельфу океану з позначенням на контурній карті. **Практичні роботи:** Позначення на контурній карті географічних об’єктів та течій Атлантичного океану.**Робота з інформацією:** Найглибші місця в океанах. Дослідження океанів. **Робота у групі для розв’язання проблем:** Плавучі міста майбутнього - фантастика чи реальність? Зміни природи океанів під впливом глобального потепління. **Проєктна діяльність:** Освоєння природних багатств океанів. **Дослідження:** Опрацювання основних кліматичних показників відомих пляжних курортів світу з метою оптимального вибору часу відпочинку	

		на них. **Моделювання:** Моделювання та опис маршруту наукової експедиції з дослідження ресурсів шельфу океану з позначенням на контурній карті. **Практичні роботи:** Позначення на контурній карті географічних об'єктів та течій Індійського океану.	
67	**Урок узагальнення. Діагностична робота № 8 з теми «Океани»**		
68	**Які причини формування сучасної цивілізації людей. Природні чинники у формуванні людської цивілізації. Які шляхи розвитку етносів. Культурні цивілізації. Етноси**	**Проєктна діяльність:** Розселення людей і розвиток цивілізації. Ідеальний континент.	**Учень/учениця:** ***створює*** самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб матеріальні навчальні моделі для дослідження; ***бере*** активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії; ***презентує*** приклади власного досвіду; використовує самостійно або з допомогою вчителя уявлення про взаємозв'язки об'єктів і явищ для розв'язання запропонованої життєвої проблеми; ***характеризує*** з допомогою вчителя чи інших осіб властивості об'єктів дослідження, використовуючи відповідну наукову термінологію
69	**Узагальнення до курсу**		
70	**Узагальнення до курсу**		